

УДК 711.52:94]-048.38

Є. М. Демешкант

*аспірантка кафедри теорії, історії архітектури та синтезу мистецтв
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури*

Yevheniia.Demeshkant@naoma.edu.ua

orcid.org/0009-0002-7417-1884

СУЧАСНЕ ВИКОРИСТАННЯ КУЛЬТУРНОГО ЛАНДШАФТУ В СТРУКТУРІ ІСТОРИЧНОГО АРЕАЛУ МІСТА

© Демешкант Є. М., 2025

<https://doi.org/10.32347/2519-8661.2025.34.138-146/>

Анотація. Міста зі Списку історичних населених місць України мусять мати пріоритетність при післявоєнній відбудові, адже архітектура є носієм національної ідентичності, яка навмисно знищувалася агресором. Особлива увага має приділятися питанням відновлення різноманітності архітектурних образів історичних міст та сучасного використання їхніх неповторних культурних ландшафтів, які визначаючи вертикальну композицію, відіграють важливу роль у формуванні просторового каркасу міста. Характерні особливості ландшафту, які є основою формування та розвитку населених місць, мають культурну значимість, створюючи неповторну ідентичність поселення, уособлюючи історичну пам'ять. Тому сьогодні сутність комплексного підходу до відновлення історичного середовища передбачає зосередження також на дослідженні ландшафтних об'єктах культурної спадщини. *Результати.* Для збереження характерних властивостей міського ландшафту, композиційно-видових особливостей і панорамних характеристик історичної частини міста встановлюють зону охоронюваного ландшафту. Ці території можуть бути пристосовані для рекреації та відпочинку мешканців, за умови елементарного пристосування їх для сучасних функцій, яке не порушуватиме ландшафт. Визначення цінності ідентичності регіону є підставою для варіативного використання природно-ландшафтного середовища. Природні вододіли, що зумовлюють розвиток певної місцевості, надають неповторної своєрідності старовинним міста. *Висновки.* Проведення фестивалів і масових святкувань, під час яких мешканці збираються разом, може стати сучасним наповненням таких осередків. Простота вирішення цієї функції дозволить досягнути гармонії природно-ландшафтного середовища та архітектурних форм, які ніби виростатимуть із нього.

Ключові слова: відновлення історичної забудови; відбудова; історичний ареал; пам'ятка; культурний ландшафт.

Постановка проблеми. Відбудова пошкоджених міст є актуальним викликом українського сьогодення. Значна кількість міст, що зазнали руйнувань через військову агресію, занесена до Списку історичних населених місць України, тобто вимагає особливого підходу до відбудови. Розуміння історико-культурного потенціалу відповідної території має суттєве значення при вирішенні питань, пов'язаних із застосуванням пам'яткоохоронних заходів, в т.ч. накладає специфічні обмеження на відновлення забудови в історичних частинах міст. В той самий час, міста зі Списку мусять мати пріоритетність при відбудові, адже архітектура є носієм національної ідентичності, перерізом українського суспільства певної епохи, яка навмисно знищувалася агресором. Тому важливо дослідити

культурний ландшафт, як один із структурних елементів історичного ареалу міста, який визначаючи вертикальну композицію, відіграє важливу роль у формуванні просторового каркасу міста.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання щодо комплексного збереження об'єктів культурної спадщини та історичних територій поставали у публікаціях багатьох сучасних дослідників: Прибеги Л. [1, 2], Водзинського Є. [3], Звіряки А. [5-8], Біленкової С. [9] та інших.

Питанням видового прийняття пам'яток архітектури в ландшафті присвячено багато наукових публікацій науковця Водзинського Є.Є. та його дисертаційне дослідження «Принципи та методи охорони видового розкриття пам'яток архітектури в краєвиді історичних міст (1970-і – 1990-і рр.)».

Методологія історико-містобудівних пам'яткоохоронних досліджень висвітлена в науковій монографії В. Вечерського [11].

Мета статті – сформулювати засоби сучасного використання культурного ландшафту в структурі історичного ареалу міста.

Виклад основного матеріалу. Територіальним виміром історичного середовища в системі старовинного міста є межі історичного ареалу. Історичний ареал треба розглядати як частину міського утворення, що зберегло старовинний характер розпланування, традиційну забудову та характеризується значним пам'ятковим потенціалом. Документальною основою визначення меж історичних ареалів у системі старовинного міста є історико-архітектурний опорний план. Однак територіальний вимір історичного середовища лише межами ареалу не виявляє його просторової організації, не дозволяє проаналізувати вертикальну композицію відповідного містобудівного утворення, збагнути просторовий устрій історичного середовища. [1] Основою вертикальної складової усталеного середовища є природний ландшафт, який століттями впливав на формування об'ємно-планувальної структури історичних ареалів та старовинних міст загалом.

РОТЕРДАМ, Нідерланди

КИЇВ, Україна

БІЛЬБАО, Іспанія

Рис. 1. Своєрідність ландшафтних образів міст

Л. В. Прибега визначає структурні складові міського середовища, розглядаючи його як предметно-просторове оточення, організоване для життя і діяльності людини у певних соціальних умовах, – природний ландшафт, монументальні будівлі та споруди, планувальна мережа вулиць та майданів, рядова забудова. Ці складові досить стабільні у часі й відповідно утворюють просторовий каркас середовища [2]. Дослідниками наголошується, що культурну цінність мають не тільки самі пам'ятки, їх комплекси, а й ландшафт, розпланування, забудову, силуети й панорами старовинних міст [3]. Особлива увага при післявоєнному відновленні у цьому контексті має приділятися питанням

відновлення різноманітності архітектурних образів історичних міст та сучасного використання їхніх неповторних культурних ландшафтів. [9]

Ландшафт відіграє визначальну роль у організації середовища як основний структуруючий чинник. Містобудівний розвиток міст нерозривно пов'язаний з ландшафтними властивостями та особливостями території, на якій він розташований. Місто має своєрідний ландшафтний образ (рис.1), що зумовлений специфічними рельєфними особливостями, які змінювалися під час історичного розвитку. Від самого початку міста його об'ємно-просторову композицію визначали вододільні ландшафтно-містобудівні комплекси. [6]

Увага до ландшафтних об'єктів культурної спадщини – це вияв сучасного комплексного підходу до територіального збереження історичного середовища. Ландшафт як першооснова розвитку історичних територій має не тільки історичну, культурну та естетичну цінність, але й уособлює історичну пам'ять через численні асоціативні аспекти. [7]

Закон України «Про охорону культурної спадщини» [4] визначає природний ландшафт як предмет охорони пам'яток містобудування. В п. 2 ст. 2 зазначеного Закону визначено, що об'єкти містобудування – це історично сформовані центри населених місць, вулиці, квартали, площі, комплекси (ансамблі) зі збереженою планувальною і просторовою структурою та історичною забудовою, у тому числі поєднаною з ландшафтом, залишки давнього розпланування та забудови, що є носіями певних містобудівних ідей. Так для пам'яток містобудування спільними у визначенні предмета охорони є в т.ч. природний ландшафт, що є невід'ємною складовою об'єкта містобудування. Ландшафтні об'єкти культурної спадщини, насамперед великі за розміром, можуть включати об'єкти культурної спадщини всіх видів і типів (споруди (витвори), комплекси (ансамблі), археологічні, історичні об'єкти, об'єкти монументального мистецтва, садово-паркового мистецтва, архітектури та містобудування, науки і техніки). [5]

З метою захисту традиційного характеру середовища окремих пам'яток, їх комплексів (ансамблів), історико-культурних заповідників, історико-культурних заповідних територій навколо них мають встановлюватися зони охорони пам'яток: охоронні зони, зони регулювання забудови, *зони охоронюваного ландшафту*, зони охорони археологічного культурного шару [7].

Зона охоронюваного ландшафту – природна чи переважно природна з розосередженою іншою традиційною забудовою територія за межами охоронної зони, з якою пам'ятка має активний візуальний зв'язок. Вона визначається для збереження і реабілітації природних територій та утворень, які є характерним історичним середовищем пам'ятки і відіграють важливу роль в образі населеного місця або окремого пейзажі, що містить пам'ятку [10].

На даний час в українській пам'яткоохоронній практиці існує два методи збереження історичних ландшафтів:

1. Визначення зони або зон охоронюваного ландшафту історичного міста;
2. Взяття на державний облік конкретного ландшафту як ландшафтного об'єкта культурної спадщини.

Слід зауважити, що не кожна з територій може претендувати на статус ландшафтного об'єкта культурної спадщини. При розробці історико-архітектурного опорного плану завжди досліджуються ландшафтні особливості території міста. В ході досліджень часто робляться висновки, що для збереження характерних властивостей міського ландшафту, композиційно-видових особливостей і панорамних характеристик історичної частини міста доцільно і достатньо встановити зону охоронюваного ландшафту. Другий метод пов'язаний з тим, що ландшафтні об'єкти культурної спадщини – культурні ландшафти – кваліфікуються як специфічний вид нерухомих пам'яток типу «визначні місця». Ландшафтні об'єкти культурної спадщини зазвичай мають декілька видових приналежностей. За своїм змістом вони є нероздільними з видом історія, оскільки це природні території, які мають історичну цінність. Звичайно у визначенні цінності історичного ландшафту велику роль відіграє природна підоснова, візуальне сприйняття, цінні історичні панорами. [7]

Предметом охорони пам'ятки ландшафту може бути: – природний ландшафт з усіма його складовими, такими як геологічна будова, гідрографічна мережа, орографія, рослинність, її розміщення

та дендрологічний склад; – загальна розпланувальна структура території; – об’ємно-просторова композиція з усіма її цінними складовими, що формують панорами і перспективи в рамках даної ландшафтно-ї пам’ятки, а також форма забудови; – складові, розташовані на території пам’ятки, у т. ч. доповнюючі історичні нашарування, які не спотворюють ландшафт і є його невід’ємними складовими; – історико-меморіальна цінність території, пов’язана з історичними подіями та розвитком духовного життя, культури і мистецтва певного населеного пункту, регіону, країни, життям і діяльністю відомих осіб.[8]

Режим зони охоронюваного ландшафту передбачає збереження і відтворення цінних природних і пейзажних якостей пов’язаного з пам’яткою ландшафту, ліквідацію чи візуальну нейтралізацію будівель, споруд і насаджень, що спотворюють цей ландшафт. Заходи щодо збереження ландшафту повинні забезпечувати охорону особливостей рельєфу, водоймищ, рослинності і відтворення їх історичного вигляду, збереження візуальних зв’язків пам’ятки з природним та переважно природним оточенням, що має історичну цінність, захист берегових, лукових територій від зсувів та розмиву, укріплення схилів, ярів, їх озеленення; проведення інших природоохоронних заходів.

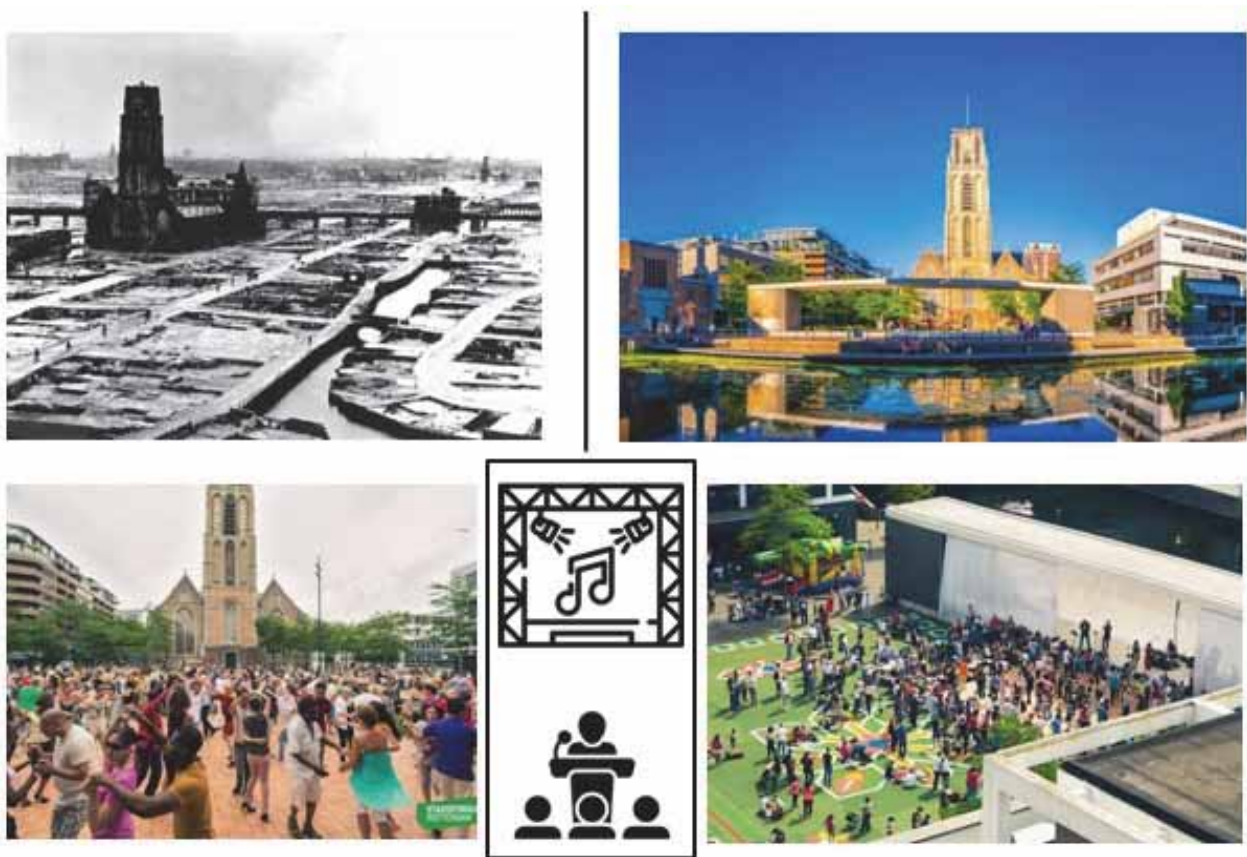

Рис. 2. Набережна річки в історичному ареалі, Роттердам, Нідерланди

Ідентифікація історичних ландшафтів відкриває можливості комплексного збереження територій, цілісності середовища, архітектурно-містобудівної, природно-ландшафтної та композиційно-художньої взаємодії різних пам’яток. Вони є важливою складовою загального масиву культурної спадщини і можуть включати в себе окремі об’єкти культурної спадщини всіх видів та типів. [7]

Вдалим прикладом сучасного використання культурного ландшафту в історичному ареалі є організація публічного простору на набережній каналу в місті Роттердам (рис. 2). Відкрита галявина між відновленою пам’яткою – церквою св. Лаврентія, та одним із збережених при післявоєнній відбудові каналом наразі слугує місцем зібрань мешканців для відпочинку, зустрічей, культурних заходів, відкритих лекцій. Така функціональна адаптація є можливою завдяки спорудженню відкритої сцени, яка, завдяки своєму гармонійному об’ємно-просторовому рішення, не порушує візуального

зв'язку водного простору та історичної пам'ятки, водночас підкреслює стильові (модернові) особливості післявоєнної архітектури старовинного міста.

Таким чином, території зони охоронюваного ландшафту можуть бути пристосовані для рекреації та відпочинку мешканців, за умови елементарного пристосування їх для сучасних функцій, яке не порушуватиме ландшафт.

Важливим аспектом при використанні ландшафту є дослідження його видових характеристик, що передбачає аналіз видового розкриття з основних видових точок з огляду на збереження цінних панорам. Ландшафт завжди пов'язаний з традиціями та має характерні ознаки, що є відображенням автентичності та цілісності. [7] В цьому контексті розглянемо приклади впливу нового будівництва на видові характеристики культурного ландшафту в містах Більбао та Київ.

НОВА ВЕРТ. ДОМІНАНТА

ЗБЕРЕЖЕННЯ ВІЗУАЛЬНОГО РОЗКРИТТЯ ВЕРТИКАЛЬНОЇ КОМПОЗИЦІЇ СХИЛУ

Рис. 3. Збереження видових характеристик ландшафту при новому будівництві, Більбао, Іспанія

Будівництво нового житлового району в Більбао (Іспанія), спонукало включення ландшафту до міського простору, використання його місцевими мешканцями. Характерний для міста, розташованого в передгір'ї, складний рельєф організований для прогулянок (рис. 3). Водночас, нова будівля закритої спортивної арени, яка споруджена на пагорбі, та стала, по суті, вертикальною домінантою, прихована від відвідувачів та не спотворює пейзажних якостей ландшафту. Також забезпечений місцем для зібрань у вигляді відкритого амфітеатру, об'ємно-просторова організація якого повторює природні особливості ландшафту, доповнений спортивними снарядами для гри в баскетбол. Доступ до організованого місця відпочинку влаштовано мережею пішохідних доріжок без перешкод у вигляді сходинок, що забезпечує зручність навіть для мало мобільного населення. Наведений приклад сучасного використання ландшафту, хоча і не включеного до історичних територій, демонструє шанобливе ставлення до природного середовища, збереження ідентичності регіону.

Інший підхід до використання ландшафтів застосовано при створенні скульптурної композиції «Арка дружби народів» (сучасна назва – Арка свободи українського народу) в Києві. Ця ділянка на схилі Дніпра за різних часів використовувалася мешканцями для відпочинку та зустрічей – тут був влаштований бювет мінеральних вод, згодом літній театр, пізніше фонтан. До реконструкції тут також було організовано оглядовий майданчик та оглядове колесо. Однак, будівництво нової скульптурної композиції у 80-х роках минулого століття, значно вплинуло на видові характеристики історичного ландшафту київських пагорбів. Арка є вагомою домінантою при візуальному сприйнятті мешканцями

як з лівого так і з правого берегів річки (рис. 4). Зазначена територія має певне історичне навантаження – збережено літній театр, організований в дорадянську добу. Водночас, повністю відсутня згадка існування тут мінеральних вод, яка вдало підкреслювалася фонтаном, повністю демонтованим під час реконструкції. Сучасне використання оглядового майданчика доповнене функцією швидкого харчування, без обтяження даної території капітальними спорудами громадського призначення. Хоча, дана скульптура впливає на візуальне сприйняття природного ландшафту, вона є акцентною візитівкою міського пейзажу, приваблюючи погляд містян.

ВПЛИВ НА ВІЗУАЛЬНОГО РОЗКРИТТЯ ВЕРТИКАЛЬНОЇ КОМПОЗИЦІЇ СХИЛУ

Рис. 4. Зміна видових характеристик ландшафту, Київ, Україна

Українська дослідниця А.І. Звіряка в своїх працях пропонує використання відкритих галявин та просторів лук для епізодичних масових свят та гулянь без будівництва споруд, а також як лунопарки та гідропарки з відповідними технічними заходами та впорядкуванням, що не впливають негативно на ландшафт та не змінюють його характеру. У місцях традиційної забудови можливе зведення окремих нових будівель та реконструкція існуючих, які не порушують цінних природних, історичних та пейзажних якостей ландшафту, що охороняється. В обґрунтованих відповідним чином випадках на візуально ізольованих ділянках можливе спорудження невеликих капітальних будівель житлового та громадського призначення [6].

Включення культурного ландшафту в історичному ареалі в сучасну життєдіяльність міста при післявоєнному відновленні можливе при грамотному, гармонійному підході архітектора. Розглянутий вище приклад відбудованого міста Роттердам, демонструє вдалий спосіб застосування відкритої галявини набережної річки поруч з історично-цінною забудовою для культурних потреб містян (рис. 5). Споруджена на ділянці сцена, хоча і є капітальною спорудою, не порушує візуального зв'язку цінних елементів міського оточення, символічно відсилає спостерігача до образу мосту між старовинною, частково зруйнованою війною церквою на березі каналу, та мирним сьогоденням, наповненим життям, відчуттям безпеки під відкритим небом.

Рис. 5. Улаштування публічного простору на березі водойми, Роттердам, Нідерланди

Висновки. В пам'яткоохоронній практиці культурний ландшафт розглядається саме як об'єкт культурної спадщини, тобто території, які мають культурну цінність та можуть бути занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та охоронятись відповідно до Закону України «Про охорону культурної спадщини». Ландшафтні пам'ятки є основою традиційного характеру середовища, тому їх виявлення та збереження є неодмінним аспектом збереження традиційного характеру середовища, історичних панорам та зон формування видів. [6]

Визначення цінності ідентичності регіону є підставою для варіативного використання природно-ландшафтного середовища. Природні вододіли, що зумовлюють розвиток певної місцевості, надають неповторної своєрідності старовинним містам. Іншою особливістю, характерною для багатьох міст, заснованих в період Київської Русі, є старовинне композиційне ядро – дитинець, що гармонійно вписаний в (по суті формує сучасний) природний ландшафт. Проведення фестивалів і масових святкувань, під час яких мешканці збираються разом, може стати сучасним наповненням таких осередків. Простота вирішення цієї функції дозволить досягнути гармонії природно-ландшафтного середовища та архітектурних форм, які ніби виростатимуть із нього. Прикладами облаштування мальовничого рельєфу в привабливий публічний простір можуть стати сцена для зібрань та концертів або кінотеатр під відкритим небом. Це стане привабливою альтернативою проведення часу для мешканців міста, а застосування таких цифрових іграшок, як кінотеатр, вдихне сьогодення в старовинне місце, доповнить його ідентичність.

Бібліографія

- Прибега Л.В. Історичне середовище міста: сутність і засади охорони. *Українська академія мистецтв*. 2021. Вип.3. С.14-20. DOI: <https://doi.org/10.33838/naoma.30.2021.14-20>
- Прибега Л.В. Охорона та реставрація об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини України: методологічний аспект : монографія. Київ : Мистецтво. 2009. 304 с.
- Водзинський Є.Є. Охорона ландшафтів як складова збереження культурної спадщини. *Праці Науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень*. Вип. 5. Київ. 2010. С. 301 – 317.
- Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 р. № 1805-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>

Звіряка А. І. Пам'ятки містобудування м. Києва. *Праці Науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень*. Вип. 9. Київ. 2014. С. 383-404.

Звіряка А.І. Роль ландшафту у формуванні своєрідності історичного міста Переяслава-Хмельницького. *Сіверщина в історії України*. Вип. 4. 2011. С. 25-28.

Звіряка А.І. Історико-містобудівні дослідження виявлення та охорони ландшафтних пам'яток. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. Вип. 39. Київ. 2015. С. 53-67.

Звіряка А. І. Методика підготовки облікової документації на ландшафтні об'єкти культурної спадщини. *Праці Науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень*. Вип. 6. Вінниця. 2011. С. 348-352.

Біленкова С. Зарубіжний досвід управління ландшафтами історичних міст у контексті містобудівної політики України. *Культурна спадщина*. Вип. 1 (10). Київ, 2017. С. 58-64.

ДСТУ Б Б.2.2-10:2016 «Склад та зміст науково-проектної документації щодо визначення меж і режимів використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування» [Чинний від 2017-04-01]. Київ, 2008. 10 с. (Інформація та документація).

Вечерський В. Спадщина містобудування України: Теорія і практика історико-містобудівних пам'яткоохоронних досліджень населених місць. Київ. 2003. 560 с.

Prybieha, L. (2021). Istorychne seredovyshche mista: sutnist i zasady okhorony. [The historical environment of the city: the essence and principles of protection]. *Ukrainska akademiia mystetstva*. Vyp. 30. S. 14–20. <https://doi.org/10.33838/naoma.30.2021.14-20>. {in Ukrainian}.

Prybieha, L. (2010). Okhorona ta restavratsiia ob'ektiv arkhitekturno-mistobudivnoi spadshchyny Ukrainy: metodolohichniy aspekt : monohrafiia. [Protection and restoration of objects of architectural and urban planning heritage of Ukraine: methodological aspect: monograph]. Kyiv : Mystetstvo. 304 s. {in Ukrainian}.

Vodzynskyi, Ye. (2010). Okhorona landshaftiv yak skladova zberezhennia kulturnoi spadshchyny. [Landscape protection as a component of cultural heritage preservation]. *Pratsi Naukovo-doslidnoho instytutu pamiatkookhoronnykh doslidzhen*. Vyp. 5. S. 301 – 317. {in Ukrainian}.

Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny. (2000). [On the protection of cultural heritage]. : Zakon Ukrainy vid 08.06.2000 r. № 1805-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>. {in Ukrainian}.

Zviriaka, A. (2014). Pamiatky mistobuduvannia m. Kyieva. [Sights of town planning Kyiv]. *Pratsi Naukovo-doslidnoho instytutu pamiatkookhoronnykh doslidzhen*. Vyp. 9. S. 383-404. {in Ukrainian}.

Zviriaka, A. (2011). Rol landshaftu u formuvanni svoieridnosti istorychnoho mista Pereiaslava-Khmelnytskoho. [The role of the landscape in shaping the originality of the historical city of Pereiaslav-Khmelnytskyi]. *Sivershchyna v istorii Ukrainy*. Vyp. 4. S. 25-28. {in Ukrainian}.

Zviriaka, A. (2015). Istoryko-mistobudivni doslidzhennia vyivlennia ta okhorony landshaftnykh pamiatok. [Historical and town-planning studies of the identification and protection of landscape monuments]. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*. Vyp. 39. S. 53-67. {in Ukrainian}.

Zviriaka, A. (2011). Metodyka pidhotovky oblikovoi dokumentatsii na landshaftni ob'ekty kulturnoi spadshchyny. [Methods of preparation of accounting documentation for landscape objects of cultural heritage]. *Pratsi Naukovo-doslidnoho instytutu pamiatkookhoronnykh doslidzhen*. Vyp. 6. S. 348-352. {in Ukrainian}.

Bilenkova, S. (2017). Zarubizhnyi dosvid upravlinnia landshaftamy istorychnykh mist u konteksti mistobudivnoi polityky Ukrainy. [Foreign experience of landscape management of historical cities in the context of urban planning policy of Ukraine]. *Kulturna spadshchyna*. Vyp. 1 (10). S. 58-64.

DSTU B B.2.2-10:2016 «Sklad ta zmist naukovo-proektnoi dokumentatsii shchodo vyznachennia mezh i rezhymiv vykorystannia zon okhorony pamiatok arkhitektury ta mistobuduvannia» [The composition and content of the scientific and project documentation regarding the definition of boundaries and modes of use of zones of protection of architectural monuments and urban planning]. Kyiv. 10 s. {in Ukrainian}.

Vecherskyi, V. (2003). Spadshchyna mistobuduvannia Ukrainy: Teoriia i praktyka istoryko-mistobudivnykh pamiatkookhoronnykh doslidzhen naselenykh mist. [The heritage of urban planning of Ukraine: Theory and practice of historical and urban planning preservation studies of inhabited places]. Kyiv. 560 s.

Yevheniia Demeshkant

PhD student of the Department of Theory, History of Architecture and Synthesis of Art

National Academy of Fine Arts and Architecture, Kyiv

Yevheniia.Demeshkant@naoma.edu.ua

orcid.org/0009-0002-7417-1884

CONTEMPORARY USE OF THE CULTURAL LANDSCAPE IN THE STRUCTURE OF THE HISTORICAL AREA OF THE CITY

© Demeshkant Ye.M., 2025

Abstract. Cities from the List of Historical Settlements of Ukraine must be prioritized during post-war reconstruction, because architecture is a carrier of national identity which was deliberately destroyed by the aggressor. Special attention should be paid to the issues of restoration of the diversity of architectural images of historical cities and the modern use of their unique cultural landscapes, which play an important role in the formation of the spatial framework of the city by determining its vertical composition. Attention to landscape objects of cultural heritage is a manifestation of the modern integrated approach to the territorial preservation of the historical environment. The landscape as the primary basis for the historical territories' development has not only historical, cultural and aesthetic value, but also embodies historical memory through numerous associative aspects.

Results: To preserve the characteristic features of the urban landscape, the compositional, species and panoramic characteristics of the historical part of the city, a protected landscape zone is established. These territories can be adapted for recreation and relaxation of residents, provided that they are basically adapted for modern functions, which will not disturb the landscape. Determining the value of the region's identity is the basis for variable use of the natural landscape environment. Natural watersheds, which determine the development of a certain area, give a unique originality to ancient cities.

Conclusions: Holding festivals and mass celebrations, which unite the residents, can become a modern filling of such social units. The simplicity of solving this function will allow to achieve the harmony of the natural landscape environment and architectural forms that seem to grow out of it.

Keywords: *restoration of historical buildings; reconstruction; recovery; historical area; monument; cultural landscape.*